

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.06.2011, sp. zn. 25 Cdo 4388/2008, ECLI:CZ:NS:2011:25.CDO.4388.2008.1

Číslo: 9/2012

Právní věta: Odstranila-li obec ze svého pozemku zařízení staveniště za stavebníka, který tuto povinnost podle stavebního zákona nesplnil, nemá vůči němu nárok na vydání bezdůvodného obohacení (§ 454 obč. zák.); náhradu nákladů odstraňovacích prací může za splnění podmínek § 420 obč. zák. uplatnit z titulu náhrady škody.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 22.06.2011

Spisová značka: 25 Cdo 4388/2008

Číslo rozhodnutí: 9

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Bezdůvodné obohacení, Náhrada škody

Předpisy: § 420 obč. zák.
§ 454 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v P l z n i k odvolání žalované rozsudkem ze dne 30. 5. 2008 potvrdil rozsudek ze dne 3. 8. 2006, jímž O k r e s n í s o u d v K l a t o v e c h uložil žalované, aby žalobci zaplatila 204 971 Kč s příslušenstvím, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Shodně se soudem prvního stupně shledal důvodným nárok na náhradu částky, kterou žalobce zaplatil společnosti SDP – K., s. r. o., za odstranění stavby (zařízení staveniště) žalované z Chráněné krajinné oblasti Amáliino údolí poté, co uplynula doba oprávnění žalované provádět zde geologický výzkum. Podle odvolacího soudu na straně žalované vzniklo bezdůvodné obohacení podle § 454 obč. zák. tím, že žalobce za ni na své náklady odstranil zařízení stavby, čímž za žalovanou splnil povinnost, která jí jako vlastníku staveniště vyplývala z § 88 odst. 5 zákona č. 50/1976 Sb., stavební zákon, a kterou sama nesplnila. Zároveň tak žalobce plnil svou povinnost veřejnoprávního subjektu předcházet škodě v chráněné lokalitě.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. pro řešení následujících právních otázek zásadního významu: a) zda je přípustné odstranit cizí majetek „v zájmu zachování životního prostředí a dalších obecně uznávaných hodnot“, b) zda stavby spojené se zemí pevnými základy „jsou mobilním zařízením“ a „nemohou zabránit přechodu vlastnictví na obce“, c) že ani v rámci předběžné otázky posuzování vlastnictví nemůže mít účastník naléhavý právní zájem, pokud nenamítá „nevlastnictví“, d) pokud účastník

písemně navrhne důkazy, a návrh na tyto důkazy neopakuje, vychází soud automaticky z toho, že na nich netrvá a nemusí je provádět a e) zda § 88 odst. 2 zákona č. 50/1976 Sb. může použít „kdokoliv“, nikoliv jen vlastník zařízení staveniště. K jednotlivým otázkám pak předkládá podrobný rozbor dosavadního průběhu řízení a odůvodnění rozsudku odvolacího soudu, zdůrazňuje především, že z její strany nedošlo k porušení žádné právní povinnosti, takže žalobce nebyl oprávněn svévolně zasáhnout do jejího vlastnického práva a nemůže se domáhat náhrady za takové jednání. Naopak tím způsobil škodu, jejíž náhrady se dovolatelka domáhá v jiném řízení. Navrhuje proto, aby dovolací soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Ve vyjádření k dovolání se žalobce ztotožňuje s právními závěry obsaženými v rozsudcích soudů obou stupňů s tím, že jednání žalované neslo řadu znaků obcházení zákona, proto žalobce musel postupovat podle § 88 odst. 5 stavebního zákona a za žalovanou splnit povinnost, kterou měla od 1. 4. 1999. Navrhuje, aby dovolací soud dovolání žalovaného odmítl.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou – účastníkem řízení, řádně zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 odst. 1 a 4 o. s. ř., se nejprve zabýval přípustností dovolání. Vzhledem k datu vydání napadeného rozhodnutí postupoval podle dosavadních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 7. 2009 – srov. čl. II, bod 12, zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony).

Podle ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [písm. a)], jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [písm. b)], jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [písm. c)].

Přípustnost dovolání proti potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu, jemuž nepředcházelo rozhodnutí zrušovací, se řídí ustanovením § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., podle něž je dovolání přípustné jen pro řešení právních otázek (jiné otázky, zejména posouzení správnosti nebo úplnosti skutkových zjištění přípustnost dovolání nezakládají – srov. § 241a odst. 3 o. s. ř.) a současně se musí jednat o právní otázku zásadního významu. Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Žalovaná odůvodňuje své dovolání tím, že odvolací soud věc nesprávně právně posoudil. Nesprávným právním posouzením věci je podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutkové zjištění). O mylnou aplikaci právních předpisů se jedná, jestliže soud použil jiný právní předpis, než měl správně použít, nebo aplikoval sice správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil, případně na zjištěný skutkový stav jej nesprávně aplikoval.

Podle § 454 obč. zák. bezdůvodně se obohatil i ten, za něž bylo plněno, co po právu měl plnit sám.

Toto ustanovení vymezuje jednu ze skutkových podstat bezdůvodného obohacení, která je založena na tom, že existovala právní povinnost ke konkrétnímu plnění na straně toho, za něhož bylo plněno (tj. povinného subjektu), a že ji splnil někdo, kdo právní povinnost plnit neměl. Jde o situaci předpokládající existenci právního vztahu mezi bezdůvodně obohaceným a třetí osobou, jíž bylo poskytnuto plnění, čímž došlo ke splnění závazku ve smyslu § 559 obč. zák., přičemž mezi subjekty, mezi nimiž došlo k plnění, bylo zřejmé, že je plněno za jiného (srov. Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 1337). Bezdůvodné obohacení v tomto případě spočívá v tom, že se majetkový stav povinného nezmenší v důsledku toho, že jeho dluh byl za něj splněn; tento důsledek nastává v okamžiku, kdy věřitel plnění přijme (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. [25 Cdo 2093/2000](#), publikovaný pod C 1289 v Souboru civilních rozhodnutí NS – dále též jen „Soubor“). Ten, kdo plnil za povinného, má právo požadovat vydání bezdůvodného obohacení od toho, za koho plnil, nikoliv od toho, komu plnil. Nezbytnými předpoklady bezdůvodného obohacení podle § 454 obč. zák., které musí být splněny, jsou tedy následující: a) oprávněný (postižený subjekt) poskytl třetí osobě plnění, které má majetkovou hodnotu (např. zaplatil peníze), namísto povinného, b) oprávněný nebyl povinen plnit (na jeho straně neexistovala právní povinnost k takovému plnění), c) právní povinnost poskytnout toto plnění měl povinný (ten, kdo získal bezdůvodné obohacení) a d) mezi tím, kdo plnil (oprávněným), a tím, komu bylo plněno (třetí osoba), bylo zřejmé, že bylo plněno za jiného, tj. za povinného – dlužníka, jemuž vzniká bezdůvodné obohacení tím, že plněním, které za něj ke splnění dluhu poskytl někdo jiný, jeho dluh zanikl splněním – § 559 obč. zák. (narozdíl od bezdůvodného obohacení získaného plněním bez právního důvodu podle § 451 odst. 2 obč. zák. – srov. rozsudek NS ze dne 27. 11. 2001, sp. zn. [25 Cdo 2379/99](#), Soubor C 858).

Odvolací soud vyšel ze skutkového zjištění (jeho správnost není dovoláním zpochybněna, ostatně vzhledem k přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. nemůže podléhat dovolacímu přezkumu), že žalobce vynaložil částku, jejíž náhradu požaduje, na zaplacení nákladů stavební společnosti, která na jeho objednávku odstranila zařízení staveniště ve vlastnictví žalované. Tento nárok pak posoudil jako nárok na vydání bezdůvodného obohacení (§ 454 obč. zák.), které žalované vzniklo tím, že za ni žalobce splnil povinnost plynoucí ze stavebního zákona.

Jestliže je za daného skutkového stavu zřejmé, že žalobce zaplatil předmětnou částku jako objednatel prací, plnil tedy ze svého závazkového vztahu vůči zhotoviteli, tj. subjektu, který podle smlouvy s ním provedl objednané práce, a nikoliv za žalovanou, které povinnost plnit společnosti SDP-K., s. r. o., nikdy nevznikla; již z tohoto důvodu nemůže jít o nárok na vydání bezdůvodného obohacení podle § 454 obč. zák. Bylo-li povinností žalované odstranit zařízení staveniště z pozemku žalobce a žalovaná tuto povinnost nesplnila, pak požadavek žalobce na náhradu nákladů, které vynaložil na vyklizení svého pozemku, je nárokem na náhradu škody, pokud tato skutečná škoda vznikla v příčinné souvislosti s porušením právní povinnosti žalované ve smyslu § 420 odst. 1 obč. zák.

Z toho vyplývá, že právní posouzení věci odvolacím soudem z hlediska ustanovení § 454 obč. zák. je v rozporu s hmotným právem i ustálenou judikaturou dovolacího soudu, čímž je založena přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Protože je tím zároveň naplněn dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil. Jelikož tyto důvody se vztahují i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta za středníkem, odst. 3 o. s. ř.).